1939 ий
21
ИЮЛЬ
№ 62 (561)
Акше 5 ыр.

9-ше ИИ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушнызаі

Рвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден Горком орган

МОЛОДЕЖЬЫМ КОМСОМОЛЫШ ВОВЛЕКАТЛЫМАШТЕ ПАШАМ РЕШИТЕЛЬНО САЕМДЫМАН

Шукомиллионан Ленинско-Сталинский комсомол шке радамыштыже передовой советский молодежым уша, коммунизм ыштыше самырык поколенийым большевизм духеш, Ленин - Сталин партийлан преданный улмо духеш воспитатла. Садлан мемнан социалистический родинан великий калыкше самырык поколенийын передовой отрядшым—комсомолым йӧрата да чот акла, теве молан передовой рвезе ден ӱдыр-шамыч у тӱнян сознательный, высокоидейный созидательже лияшлан, коммунистический партийын преданный да активный помощникше лияшлан комсомолыш пураш мокточ кугу тыршымашым иметлат.

Комсомолын задачыже—молодежь коклаште политический пашам эше утларак саемдаш, комсомолыш молодежьын передовой представительже - шамычым вовлекатлаш, комсомолыш пурышо - шамыч коклаште политико-воспитательный пашам шараш, нуным большевизм духеш воспитатлаш.

Мемнан Марийский республикыште южо райкомол-шамыч да нунын руководительышт тиде пеш кӱлешан да ответственный пашам пытартыш жапыште мондаш тӱҥалыныт. Сандене Марийский республикысе комсомольский организаций чытыдыме эркын кушкеш. Теве ВЛКСМ Еласовский райком (секретарь Столяров йолташ) июнь тылзыште 5 еҥым гына комсомолыш приниматлен. Тыгак Моркинский, Параньгинский, Йошкар-Олинский да Ронгинский райкомол-шамычат июнь тылзыште молодежь коклаште паша ыштымым чарненыт. Але тиде веле огыл. Посна райкомоллаште молодежым комсомолыш вовлекатлымаште искусственный чаракым ыштымаш коеш. Моркинский райкомолышто (секретарь Сергеев йолташ) комсомолыш пураш желатлыше-шамычын 1938 ий годсек 80 заявлений ончыде киен. Тыгак ВЛКСМ Звениговский райком комсомолыш приниматлымаште чаракым ыштылын. Тыште 34 комсомолец нуным приниматлыме але мартеат комсомольский билетым налын огытыл.

ВЛКСМ ЦК-н VI пленумжо пеҥгыдын каласен: кажне колхозышто первичный комсомольский организацийым создатлымашым пеш важный задачылан шындаш. ВЛКСМ ЦК VIII пленум шке решенийыштыже чыла колхозлаште комсомольский организацийым создатлымашым обеспечитлаш обязатлен. ВЛКСМ южо райком-шамычын секретарьышт тидын нерген кӱлеш семын шоналтен огытыл. Теле жапыште комсомольский организаций - шамыч тунемше - шамыч счетеш кушкыныт, сандене южо райкомол-шамычын беспечный секретарьышт колхозный молодежь коклаште нимогай пашам ыштен огытыл. Теве молан посна райкомоллаште пытартыш кум тылзыште колхозный комсомольский организаций иктыланат ушнен огыл. Тиде шотышто Параньгинский, Еласовский райкомол-шамыч шке задачыштым монденыт.

Мемнан республикыште але эше шуко вере малочисленный комсомольский организаций уло. Конечно, нуным пеҥгыдемдымаште комсомольский руководитель-шамычлан мокточ кугу пашам ыштыман ыле, но тиде шотыштат пеш шагал ышталтын да ышталтеш.

ВЛКСМ ЦК-н VIII пленумжо комсомолыш приниматлыме уставной порядокым раш умылтарен; ВЛКСМ райком - шамычлан ВЛКСМ членыш приниматлымым вызыватлыде тудым приниматлыме нерген первичный комсомольский организацийын решенийжым утверждатлаш правам пуэн. Конечно, тидыже комсомольский руководитель-шамыч деч комсомолыш пурышо самырык еҥым внимательно изучатлымашым, комсомолыш приниматлымаште индивидуальный приемын принципшым строго соблюдатлымашым требоватла.

Молодежь коклаште политико-воспитательный пашам решительно саемдыман, Ленинско-Сталинский комсомолын радамышкыже советский молодежьын передовой ужашыжым вовлекатлаш, приемын индивидуальный принципшым соблюдатлаш—комсомольский руководитель - шамыч ончычыно теве задача.

Массовый пашан инициаторжо-шамыч

Мемнан колхоз пеленсе комсомольский организацийын комсомолецше-шамыч колхозник-шамыч коклаште массово-политический пашан инициаторжо улыт. Кеч могай пашаштат комсомолец-шамыч массылан партий ден правительствын решенийже - шамычым умылтарен шогат.

Массово - политический паша колхозышто кумда верым налын шогымылан, тенийсе шошо ага паша успешно эртыш. Ага пашаште лу дене самырык стахановец-шамыч кушкыч. Теве 1-й полеводческий бригадын бригадирже—комсомолец Зайцев, тудын бригадыштыже пашам правильно организоватлыме, паша вий правильно расстановитлыме.

Трактористка - комсомолка Шуранова Нина да бригадирын помощникше И. А. Шуранов, тудын шольыжо-плугарь А. А. Шуранов трактор дене ыштымаште пашам „хорошо“ отметка дене шуктен толыныт. Тыге нунын 9 №-ан бригада Еласовский МТС-ште первый верым налын.

Кызыт комсомольский организаций шудым успешно поген налын. Тыштат массовый паша ик ончыл верым налын шогыш. Международный положений нерген лекций, беседа, читка эртаралтеш.

16—17 июльышто ВЛКСМ Маробком колхозный комсомольский организацийын секретарьышт дене совещанийым эртарыш. Тиде совещаний мемнан пашаште кугу школа.

А. Лысов,

Еласовский район, „Гений“ колхозын председательже, комсомольский организацийын секретарьже.

„Аврора“ колхозын (Горно-Марийский район) звеневодшо—стахановка Е. Т. Савельева йолташ. Фото М. Чуршуковын.

ПАШАМ ЗВЕНА ДЕНЕ ЫШТАШ ТӰҤАЛЫНА

Шошо ага пашаште вашваш соревноватлен звена дене пашам ыштымаш, сай результатым ончыктыш. Тыге мемнан колхоз сельсовет кӧргыштӧ эн ончыл верыш лекте. Чирков Петрын, Михеев Иванын, Чирков Арсентийын звенашт шошо ага пашаште пашам стахановски ыштеныт.

Сайын кушшо урожайым поген налаш колхоз шукертак ямде. Чылаже кум жнейка уло, нуным олмыкташ мемнан комсомольский организаций кажне машинлан посна комсомолецым прикрепитлен. Чирков Петр, Еремеев Яндемир, Кузнецов йолташ-шамыч жнейка-шамычым шкеак ремонтироватленыт. Шурным опташ кок амбарым ямдылыме да тушто дезинфекцийым ыштыме. Государствылан киндым сдатлаш комсомольский бригадым организоватлыме.

Урожайым погымаште посна комсомольский звеном организоватлена. Тиде звеном машинист П. Чирков вуйлаташ тӱҥалеш.

Ф. И. Матвеев,

„Чевер ӱжара“ колхоз (Косолаповский район) пеленсе комсомольский организацийын секретарьже.

УРЖАМ ТӰРЕДАШ ТӰҤАЛЫНЫТ

Мемнан республикыште ятыр колхоз-шамыч уржам выборочно тӱредаш тӱҥалыныт.

Теве „Пуял“, „КИМ“, „Социализм“, „Товарищ“ колхоз-шамыч (Косолапово район) 19 июльышто уржам тӱредаш лектыныт.

Тыгак Сернурский районысо „Трактор“, „Марий ял“, „Куралше“, „У корно“ колхоз-шамыч 20 июльышто уржам выборочно тӱредаш тӱҥалыныт.

СОВЕТСКИЙ СОЮЗЫШТО

Всесоюзный ял озанлык Выставка нерген муро

Композитор И. Дунаевский ден поэт Н. Добровольский Всесоюзный ял озанлык выставка нерген „Славься, родина обильная“ мурым возеныт.

Выставкым почмашлан посвятитлыме пайремыште тиде муро обьединенный хор да оркестр дене исполнятлалтеш.

Павильон-шамычым приниматлымаш

1 август—Всесоюзный ялозанлык Выставкым почмо кече.

Выставка строитлымаште паша шолеш. Ямде павильон-шамычым приниматлымаш пелйӱдеч ятыр вара марте шуялтеш. Тыжечын пелыже утла Главвыставкомын комиссийже дене приниматлыме, павильон-шамыч шукыжым отличный оценкым налыныт.

РККА командный составым усовершенствоватлыме Буденный лӱмеш краснознаменный кавалерийский курсын слушательже-шамычым тунyктен лукмаш

К. Е. ВОРОШИЛОВ ЙОЛТАШЫН САЛАМЛЫМЫЖЕ

РККА командный составым усовершенствоватлыме Буденный лӱмеш краснознаменный кавалерийский курсын слушатель-шамычым тунyктен лукмо. 50 процент утла слушатель-шамыч тунеммашым „отлично“ пытареныт.

Курсын стадионыштыжо личный составын парадше лийын. Тунеммашым успешно пытарымаш дене курсант-шамычым СССР Верховный Совет депутат, полковник, кум гана орденоносец Навроцкий йолташ саламлен.

Курсын командованийже лӱмеш Оборона Калык Комиссар, Советский Союзын маршалже Ворошилов йолташ деч, Советский Союзын маршалже Буденный йолташ деч, второй ранг командарм Городовиков йолташ да моло дечат саламлымаш налалтын.

Ворошилов йолташ шке саламлымаштыже воза: „Буденный лӱмеш краснознаменный кавалерийский курсым пытарыме дене слушатель-шамычым саламлем да поздравлятлем. Мемнан чапле кончница радамыште успешный да творческий пашам желатлем“.

5 августышто—Аджарский АССР Верховный Советын кокымшо сессийже

БАТУМИ. Аджарский АССР Верховный Совет Президиумын Указше почеш 5 августышто Батумиште Аджарский АССР Верховный Советын кокымшо сессийже почылтеш.

Краснофлотец—докладчик-шамыч

КИЕВ. СССР Военно-Морской Флот кече нерген доклад ден выступатлаш Днепровский флотилийын политотделже 100 коммунист ден комсомолецым ойырен. Докладчик-шамыч коклаште флотилийын боецше, командирже, политработникше-шамыч улыт.

Краснофлотец—докладчик-шамыч специальный инструктажым эртеныт.

Марксын да Энгельсын произведенийыштым Ленин кузе изучатлен

В. АДОРАТСКИЙ

Революцийын величайший генийже В. И. Ленин шкенжын чыла научный, теоретический пашаштыже да практический деятельностьыштыжо пӱтынек да тӱрыснек марксизмын принцип-шамычшылан опиратлалтын. Марксизмым развиватлен, тудым пойдарен, тудын чыла составной ужашлашкыже уым пуртен, Ленин Марксын да Энгельсын эн ӱшан да последовательный ученикше лийын. „Ленинын шочмекыже 50 ий теммылан" статьяште Сталин йолташ марксистский теорийым ленинский умлымашын моткоч сай характеристикыжым пуэн. Марксист-шамычын йӧршеш тӱрлӧ кок группыжо уло манын Сталин йолташ ончыктен. Иктышт—марксизмын букважым гына усвоитленыт, тудым илышыш пурташ моштыде але желатлыде, нуно марксизмым внешне, мут ден признатлыме дене ограничитлалтыныт; тыгай горе-марксист-шамычын настоящий марксизм дене нимоат общийышт уке; нунын марксизм догматический улеш. Тудо массын кучедалмашыже деч оторватлыме да марксизмым фальсифицироватлымаш, подделыватлымаш улеш.

Настоящий марксизм—творческий марксизм. Тудын гениальный представитель-шамычше Марксын да Энгельсын пашажын великий продолжательышт—Ленин ден Сталин улыт. Т в о р ч е с к и й марксизм, Сталин йолташын ойлымыжла, „вопросын центр тяжестьшым марксизмым внешне признатлыме гыч тудым проводитлымашке, тудым илышыш пуртымашке переноситла... Тиде группылан Марксын мутшо-шамыч вполне подходитлат, кудын почеш марксист-шамыч мирым об'яснитлымашеш гына шогалын огыт керт, а тудым изменитлашлан умбаке кайшаш улыт. Тиде группын лӱмжӧ—большевизм, коммунизм. Тиде группын организаторжо да в о ж д ь ш о В. И. Ленин улеш".

Марксын да Энгельсын произведенийыштым Ленин кузе изучатлен, тиде вопрос моткоч важный. Чыланат, кӧ коммунизм верч кучедалеш, кӧ социалистический строительствыште участвоватла, пролетариатын великий вождьшо-шамычын—Маркс ден Энгельсын, Ленин да Сталинын туныктымыштым илышыште осуществитлаш тырша, Ленин деч примерым налшаш улыт.

Маркс ден Энгельсын произведенийыштым Ленин пеш эр, 18 ияш лиймешкыжак, изучатлаш тӱҥалын. Кунам Ленин шкенжын практический деятельностьшым тӱҥалын да шкенжын первый произведенийже-шамыч дене выступитлен, тудо Маркс ден Энгельсын Российыште тунам муаш лийме произведенийыштым уже чыла изучатлен ыле. 1893—94 ийлаште Ленин тыгай произведений-шамычым возен: „По поводу так называемого вопроса о рынках", „Что такое „друзья народа" и как они воюют против социал-демократов?", „Экономическое содержание народничества и критика его в книге г. Струве". Ленинын тудо жапыште возымо пашаже гыч коеш: тудо „Манифест коммунистической партии", „Капитал" (т. т. I и II), „Анти-Дюринг", „Положение рабочего класса в Англии", „Нищета философии", „Класовая борьба во Франции 1848—1850 г. г.", „18 брюмера Луи Бонапарта", „Критика готской программы", „Гражданская война во Франции в 1871 г."—произведений-шамычым изучатлен улмаш. 1889—1892 ийыште, Ленинын Самарыште илымыже годым, „Капитал"-ын 1 ден II томжо тудын настольный книгаже лийын. „Капиталын" 1894 ий мучашеш лекше III-шо томжым Ленин 1895 ийыште лудын.

Ленин книга-шамычым основательно конспектироватлен, выписка-шамычым ыштылын лудын. К сожалению, тудын онжысо конспект ден выписка-шамычше мемнан марте шуын огытыл. „Капитал" конспектшат, „Анти-Дюринг" конспектшат аралалтын огыл. Маркс ден Энгельс „Святое семейство" книган 1895 ийыште возымо конспектше гына кодын. Тиде конспект ончыкта, могай тщательность дене Ленин Маркс ден Энгельсын произведенийыштым изучатлен. „Святое семейством" лудмыж годым тудо марксизмын философский основаже-шамыч — диалектический ден исторический материализм кузе складыватлалтмым да развиватлалтмым изучатлен. Ленинын пашаже гыч коеш, кузе тудо Маркс ден Энгельсын произведенийыштым келгын изучатлен, кузе тудо марксизмын идейже-шамычым излагатла да развиватла.

„Что такое „друзья народа" и как они воюют против социал-демократов?" книгаште Ленин теорийын основыжо-шамычшыке, Марксын философский мировоззренийышкыже — действительностьым келгын научно палымашым революционный деятельность дене ойыраш лийдымын сочетатлыше, эксплоататорский общебствым шалаташ да коммунизм ышташ пролетариатлан полшаш шке ончыланже задачым шындыше **диалектический материализмышке** самый серьезный вниманийым обращатлен. Марксын теорийже, воза Ленин тиде книгаште, „...строгий да высший научностьым революционность дене уша, да случайно огыл уша", тудлан гына огыл, что Маркс „лично шкештыже ученый ден революционерын качествыжым ушен, а внутренне да ойыраш лийдымын уша".

Революционный теорий революционный кучедалмаш дене правильно руководитлашлан, исторический развитийын каен шогымыжым ончыл гочак ужашлан кӱлеш. Марксистский теорий, ойла Ленин, „шке ончыланже задачым шында—кызытсе обществыште эксплоатацийын да антагонизмын чыла формыжым тӱжвак лукташ, нунын эволюцийыштым проследитлаш, нунын переходящий характеран улмыштым, вес формышко нунын неизбежно савырнымыштым доказатлаш **да тыге пролетариатлан послужитлаш, чтобы тудо кеч кузе гынат вашкерак да кеч кузе гынат куштылгынрак кеч могай эксплоатацийым пытарыже**" (Ленин. соч., 1 т. 218 стр.)

Пролетариатын кучедалмашыже дене руководитлышашлан революционный теорийын моткоч кугу значенийжым подчеркиватлен, Ленин ик гана велэ огыл ончыктен, что **теория—догма огыл,** что теоретический положений-шамычым чыла жаплан заучитлаш да вара нуным умбакыже размышлений деч посна илышын чыла случайжылан йӧршӧ, ямде шаблон семын применятлаш ок лий. Марксын диалектический материализмже тыге туныкта, чыла жаплан йӧршӧ отвлеченный истина лийын ок керт, истина конкретный. Массын кучедалмашыже дене вуйлатен, тиде кучедалмашын опытшым учитыватлаш, массын „исторический инициативым" подытожитлаш кӱлеш. Курымеш вашталтше действительностьым, чыла исторический обстановкым изучатлаш кӱлеш да тыге изучатлыме основеш гына исторический развитийын пеленже мом уым кондымашым учитыватлен, „кучедалмаш лозунгым" вырабатыватлаш. Тиде общественый исключений деч посна чыла классше - шамычын взаимоотношенийын уло совокупностьшым об'ективно учитыватлымаш гына, а, следовательно, тиде общественый развиватлыме об'ективный ступеньжым учитыватлымаш да тидын ден вес общество коклаште взаимоотношенийым учитыватлымаш передовой классын правильный тактикыжлан опора лийын к е р т е ш". (Ленин. соч. XVIII т. 28 стр.).

Марксын пашажым Ленин шке произведенийже-шамычым возымо конкретный обстановка ден пырля изучатлен. Марксын исторический опытым кузе обобщатлымыжым Ленин изучатлен да шкенжын лозунгшо-шамычым вырабатыватлен. Марксын методшо дене пайдаланен, Ленин у исторический обстановкылан келшышын у лозунг-шамычым вырабатыватлен.

Марксын произведенийже-шамычым Ленин конкретный действительностьым изучатлыме ден пырля, таче кечысе кучедалмаште активно участвоватлыме ден пырля изучатлен. Марксын теорийжылан опиратлен, Ленин XIX курымын 90 ийлаштыже русский капитализмым, тудын развитийжым, русский общественын чыла классыже-шамычын взаимоотношенийым келгын изучатлен. Ленинын 1899 ийыште „Развитие капитализма в России" книгаже лектын. Российыште классовый кучедалмашын особенностьшым да уло международный обстановкым учитыватлыме основеш Ленин пролетарский партийым создатлыме необходимость нерген, буржуазно-демократический революцийыште самодержавий, крепостничество ваштареш, пролетариатлан социализм верч шкенжын кучедалмышым кумдан шараш йӧным ыштыше политический стройын демократизацийже верч кучедалмаште вождь (гегемон) улшо пролетариатын рольжо нерген вопросым гениально разрешитлен.

„Манифест коммунистической партии", „Критика готской программы" да молыштат Маркс партий нерген ученийын наброскым гына ыштен. Ленин шкенжын „Что делать?" (1902 ий), „Шаг вперед, два шага назад" (1904 ий) пашаштыже марксизмын партий нерген основной идейже-шамычым гениально развиватлен да у типан партийым создатлен.

Русский буржуазно-демократический революцийыште пролетариатын рольжым да задачыжым правильно определятлыше лозунг-шамычым Ленин „Две тактики социал-демократии в демократической революции" (1905 ий) брошюрыштыжо развиватлен да обосноватлен. Тиде годым Ленин „Новая Рейнская газетыште" Марксын 1848—1849 ийласе революций жапыште возымо статьяже-шамычым использоватлен. 1904—1905 ийлаште Ленин революционный марксизмым арален коден, тудым у исторический обстановкылан келшышын м а р к с и з м ы м меньшевистский опошлятлыме ваштареш, мелкобуржуазный народничество ваштареш кучедалмашеш конкретизироватлен.

Каласаш кӱлеш, действительностьышто лийын шогышо кучедалмашым, уло исторический обстановкым марксистски изучатлен, Ленин буржуазный ученый-шамычын пашаштым обязательно использоватлен. Тудо критически проверятлен, нунын фактический материалыштым налын, ты годымак нунын реакционный теорийыштым разоблачатлен да отсекатлен. Буржуазный ученый-шамычын пашашкышт ленинский отношенийын моткоч чапле образецшым „Материализм и эмпириокритицизм" (1908 ий) да „Империализм, как высшая стадия капитализма" (1916 ий) книга-шамыч служитлат. Ленинын научный паша методшым проследитлаш лийме пеш шуко материал „Тетради по империализму"-што сосредоточитлыме.

„Капиталыште" Маркс капитализмын анализшым пуэн. Но Марксын илымыж годым але эше промышленный капитализм господствоватлен. Тиде „домонополистический капитализмын господство периодшо... капитализмын плавный эволюционированний периодшо да уло земной шарыште тудын „мирно" шарлымашыже ыле" (Сталин, „Вопросы ленинизма" изд. 10-е стр. 170).

Капитализмын высший стадийже — империализм—Маркс ден Энгельсын колымышт деч вара тӱҥалын. У эпоха империалистический война ден пролетарский революций-шамычым шочыктышаш ыле. Ленин, „Капиталын" основной положенийже-шамычыш опиратлен, империалистический финансовый капиталын особенностьшым да развиватлымыжым, банк ден трест-шамычым организоватлымашым, капиталым вывозитлымашым, колониальный грабежым — ик мут дене, кызытсе империализмын уло конкретный обстановкыжым тщательно изучитлен. Тыге изучатлымаш Ленинлан у обстановкышто пролетарский кучедалмашын конкретный вопросшо-шамычым йоҥлыш лийде разрешитлаш позволитлен. Чыла класс-шамычын взаимоотношенийыштым да уло международный обстановкым учитыватлен, Ленин керек кунам чын, кӱлешан кучедалмаш лозунгым пуаш моштен.

(Мучашыже вес №-ышто лиеш)

ЛИТЕРАТУРНЫЙ СТРАНИЦА

ЛИРИЧЕСКИЙ КАС

Пеш чевер энгежым
Погалтен толменге,
Тутло шӧр ден чеслын
У саскам кочмек,
Йыр сӧрал кенгежым,
Шӱдыран кастене,
Куэран тошкемыш
Кӧ модаш ок лек.

Чатката омбаке,
Ломберла йӱмаке
Ӱдыр, каче шинчыч
Тӱрлым мутланен.
А чодра ӱмбалне
Пеш тораш волгалтын
Ший сергаж ден тылзе
Модын йоргален.

Сывын гай ялукшым[1])
Куэрла рӱзалын
Патефон мур дене
Ӱдыр гай чӱчкен.
Шем шинчан Олюкшым
Ларивон ӧндалын
Олмапу воктене
Тыгерак мурен:

„Кузе ом йӧрате
Шӱмбелемым мые,
Кузе рвезе кап-кыл
Йывыртен ок мод.
Шурно тӱредашлан
Соревнованийыш тые
Мыйымак ӱжат гын,
Келшыде ом код!“

Чаплын кудыргалтше
Куэрла кокла гыч
Ял шеҥгаке—нурыш
Шӱмым тарватен,
Оҥгыр гай яндарын
Тӧр уржа коклашке
Ӱдыр-влакын мурышт
Шергылтын кастен.

В. Рожкин.

[1]) Ялукшым—шовычшым, йолважым.

У ОЛЫК

Мӱкш еш семын пеш эр дене
„Эр“ колхозышто тарванен.
Кажне пӱсӧ сава дене
Кумда олыкыш волен.

Таҥасалын кок бригада
Солен кайышт пеш виян.
Кужу шудо шуйнен возо
Ужар мланде ӱмбалан.

Пайдам пырчат пудегече,
Черым велэ шаркален,
Ожно годым тиде верже
Куп йӱмалне шӱн киен.

Колхоз калыкын вий куго,
Шӱдӧ купым ят коштен.
Ужар тамле шудым пушо
Чапле олыкым ыштен.

С. Д. Камаев.

КОЛХОЗНЫЙ МУРО-ШАМЫЧ

Ӱпем кудыр, ӱпем кудыр
Кудыр ӱплан кепкем келша.
Илыш сае, пеш мотор
Шӱдӧ ий илаш чон шона.

Н. С. Кудрявцев поген.

Мемнан колхоз садыште
Сахарный олма шочалеш.
Мемнан колхоз пасуышто
Мотор шурно шочалеш.

И. Петухов поген.

Кӱкшӧ курык серыште
Ош куэрже кушкалеш.
Совет эл границыште
Часовойжо шогалеш.

Айста адак мурена
Йӧратыме мурынам.
Айста пырля лудына
Таче толшо газетнам.

В. Рожкин поген.

„Смена“ колхозын (Мари-Турекский район) хоровой кружокшо. Тиде кружок Всесоюзный ялозанлык Выставкыште участвоватлаш тӱҥалеш. Фото С. Чуршуковын.

КЕЧЕ ЛЕКМЕ ГОДЫМ

Кава тӱрым йошкарталын але кече
Лектын огыл шӧртньӧ йолжым модыктен;
Йыр-ваш тымык—ок пуал вет лай мардежше,
Ок тарвате укш-лонгажым—шып малтен.

Пеледалтше шудо ӱмбачын вӱд пар эркын,
Юалгемын шикшла кӱшкӧ шып кӱза;
Миен ок шу кава тӱрыш, ошын койын,
Нугыдемын, шижде тыйым вӱдыжта.

Ок тарване ик лышташ, нера сад-пече,
Огыт муро эше кайык, шып йыр-ваш,
Той тӱс дене чиялталше эрвел кече
Тыш лишемын—ӱжара ден шыргыжеш.

Ер ӱмбалне огеш шокто кол чумалме,
Чылт воштончыш ӱжара ден йылгыжеш;
Лач памаш вӱд нойымашым огеш шинче—
Тудын йӱкшӧ пеш торашке шергылтеш.

Эркын эртыш жапше—тевыс волгыдеме,
Шудо вуйжо мардеж дене тарвана.
Шокшо йолжым колтыш кече, йоҥгыдеме,
Шыргыж ойлыш: „Тевыс тлат у эр, на!“

Ава семын млaндевалым кече ӧндалын
Пожалтале мален темше шып тӱням,
Ковыртатыш куэ вуйжо „лый-луй“ лийын,
Лекше кечым лышташ дене саламлен.

Тарванен рӱж уло илыш ик ен семын,
Эр юж ден шӱлаш чылан вашкат ондак,
Лекше кече ший тӱс дене тӧр ончалын
Пуйто азажым: элнам вӱчкен шымата.

Нерен ыш код тӱзланалше олыкнаже—
Шудо шырчык, мӱкш да моло ызгалтат;
Шып ок шинче улаҥгше колхоз ялже—
Гигант семын, паша вий ден тарвана.

Чыла тидым ончым годым йывырталын
Шӱм пыртка да, тарата вет шонымаш
Саска гае улшо элым ужылдалын,
Эн кугу пиал тӱняште—Айдеме лияш!

1939 ий. **М. Евсеева**

ЧАЛАЙЫН „ЙӦРАТЫМЕ ЭЛЕМ“ СБОРНИКШЕ НЕРГЕН ЧИТАТЕЛЬЫН ЗАМЕЧАНИЙЖЕ

Тӱҥалше поэт Чалай Васлийын „Йӧратыме элем“ почеламут сборникше марий литературышко икмыняр сай почеламут-шамыч дене ешартышым ыштен. Сборник лукмаш авторынат пытартыш жапыште кушкаш тӱҥалмыжым ончыкта.

Туге гынат, Чалай йолташ „Мый лектым пырля май уремыш“ почеламутыштыжо „Тӱшкаште эн сылнын мурем мый“... манме ойжым але ок оправдатле. Сборникыште ятыр ситыдымаш-шамыч улмо тидын нерген раш ойлат. Чалай эн сылнын мураш але тунем шуын огыл.

Эн ончычак, Чалайын шке нергенже „мый“ да „мый“ манын кычкырмашыже ятыр вере уло. Тиде читательын пылшыжым й ы г ы ш т а р а. Адак моло поэт-шамычым подражаен возымашат уледат. Теве „Чап лийже родной Сталинлан“ почеламутыштыжо Анатолий Бикын „Кугу Октябрьский революцийын 20-шо идалыкшылан“ почеламутшо гыч налын возен. А. Бик „Лач коло ияш улына ме коктын“ манеш гын, Чалай—„Элемлан лач коло ий темын. мыят ик таҥаш вет улам“ — манеш. Тыште мут шотышто велэ ойыртыш уло, а смыслже ик гаяк. Тыгак Казаков Миклайын почеламутшо гычат ик мыняр „шолыштмаш“ Чалайын почеламутыштыжо уледат. Тидым читатель-шамыч деч нигузе шылташ ок лий.

Ритм ден рифмылан лийын, мутым „айда лийже“ кучылтмаш уло. Тыгай годым ик мут ден вес мутшо келшен огыт шого. Теве:

„... Пеш ласка вет шып эрдене
Пурет ушышко, тангем“.

Тыште слоган лийын пожалтше эрым „шып эрыш“ савырен. Адак ласка эрден тангжым шонен йӧслана.

„Йӧратыме элем“ почеламутышто—

„Мурен колтем элем йырваш ончалын
„Ачан - изан кредалмыштым шарнен“,

манеш Чалай йолташ. Кузе тыге? Вет тудо „эл дене ик таҥаш“ улеш гын, ачан-изан кредалмыштым кузе шарнен кертеш? Тиде бесмыслица! Автор колхоз нурышто паша ыштымыжат ок пале. Садланак „Шолшо нур“ почеламутыштыжо эртак ӱдыр-шамычым велэ ужеш.

„Ӱдыр-шамыч толын улыт
Ӱдыр-шамыч чыланат...“

А пӧр'енже — рвезыже, илалшыже огыт ыште мо? А вате-шамычше кушто улыт? Тыгак „Кок эрге“ поэмыштыжат йыгыр эрге-шамычым автор чодраш поктен колта. Тыге ок покто ыле гын, нуно чодраш огыт кай ыле. Неужели тудо жапыште ялыште иктат корным ончыктен моштышо лийын огыл? Тиде мыйын шонымаште йоҥылыш.

Тыгай ситыдымаш-шамыч сборникыште шагалак огытыл. Чалай йолташ тидым ушыш налшаш. Ме, читатель-шамыч, поэт-шамыч деч кӱкшӧ художественностян, келге содержанийан почеламут-шамычым вучена.

Н. Потапов.

ЧАПЛЫН КУШ

Ӱдыр семын шыргыжалын
Шӧртньӧ кече ончалеш.
Начукемже воштылалын
Сӱн *) воктечын толалеш.

Посто гае ужар озым
Чевергалын йырым-йыр.
Начукемже „Май“ колхозын
Эн пагалыме бригадир.

—Йӧраталме ӱдыремже,
Улат олма чурийан.
Тый, ӱшанле сай таҥемже,
У муретым муроян!

—Ме пиал мурым мурена
Таза оҥгнам овартен.
Ме колхозышто илена
У илышлан куанен!

—Тыйын сылне муро йӱкетше
Сӧрастара у пасум.
Волгалталше сар ӱпетше
Кылган **) гай моткоч асу.

Тыйын шергылтше муретше
Колышталашат пеш сай.
Вуйысо ал солыкетше
Ӱжара волгалтме гай.

—Пасунаже сылне, ямле.
Пасу мучко тамле пуш.
Кумыл нӧлтын сай ӱдалме
Шурнынаже чаплын куш!

Озымнаже ловыкалтше
Кугу теҥгыз гай коеш.
Мурынаже чот йонгалтше
Пӱтынь мланде кумдыкеш!

Шадт Булат.

*) Сӱн—энгер лӱм.
**) Кылган—степьысе йолван шудо

ОШ ВИЧЕ ДЕНЕ

Ужар олык гочын модын
Виче вӱдшӧ йогалеш.
Виче дене чолгыж толын
Пароходшо шогалеш.

Виче серыш тений угыч
Уна лийым адакат.
Кондем тышке мӱндыр вер гыч

Салам, Виче, тылатат.
Шинчаштемже ямле олык,—
Мӱй пеледыш ден ӱпша.
Лойгалтеш ош порсын солык
Ӱдыр качым саламла.

Пасу мучко чапле шурно
Теҥгыз толкынла лӱнга...
Салм, гай тӧр колхоз нурже

Чапле шурным лыҥ кушта.
Виче сер гыч пасу гочын
Шочмо ялышке пурем.
Йырваш шурно чаплын шочын,

Тӱзланен колхоз ялем.

А. Айгузин.

БАССР.

МУРЫШТЕМ ТЫЙ УЛАТ

Тый денет мый илем да шӱлем,
Сталин,
Пиалым кондышо
Тый улат,
Тый денет талышнем да кушкам,
Сталин,
У вийым колтышо
Тый улат.
Тый денет пеледыт, илат,
Сталин,
Талантым пуышо
Тый улат.
Вурс гай куд буква йоҥгат—
Сталин,
Мыйын мурышто
Тый улат.

Осмин Йыван.

1938 ий, январь, Дубовка.

ФИЗКУЛЬТУРНИК КЕЧЕ ЙОШКАР-ОЛАШТЕ

Йошкар-Оласе „Динамо" водный станцийыште физкультурник кечым пайремлымаш.
Снимкыште: „Медик" спорт обществысе физкультурник-шамыч митингыш каят.

Фото А. Овечкинын.

18-ше июльышто Йошкар-Олаште Всесоюзный физкультурник кечым сайын пайремлыме. 10 шагатланак „Динамо" стадионыш физкультурник-шамыч, осоавиахимовец да оласе шемер-шамыч тич погыненыт. Ош трус да майка дене динамовец-шамыч, йошкар майка дене спартаковец-шамыч, защитный военный форма дене осоавиахимовец-шамыч рядыш выстроитлалтыныт. Нуно мӱндырч ончымаште тӱрлӧ тӱс дене оҥайын койыт.

11 шагатлан Всесоюзный физкультурник кечым пайремлыме лӱмеш митингым горсовет председатель Фуфыгин йолташ почеш. Тудо ВКП(б) Йошкар-Ола горком да горсовет лӱм дене марийский спортсмен-шамычым саламла да нунын ончыкылык пашаштышт успехым желатла.

— Советский физкультурник-шамыч, — ойла Фуфыгин йолташ, — Йошкар-Армий ден Военно-Морской Флотын ӱшан резервше улыт. Мемнан элыште спортивный движений мемнан родинан обороноспособностьшым пентыдемдыме палшалан служитла, коммунизмым чоҥышаш верч кучедалмаште полшен шога.

Тудын почеш ВЛКСМ Обком секретарь Щербаков йолташ выступатла. — Ленинско-Сталинский комсомол, — ойла тудо, — кажне ийын миллион дене физкультурын мастерже - шамычым кушта. Мемнан республикыште тӱжем дене рвезе да ӱдыр-шамыч физкультура да спорт дене заниматлат. Но мемнан задача — спортивный движенийым эше массовыйым ышташ.

Щербаков йолташ почеш оласе физкультурный общество-шамыч лӱм дене Прокопьев йолташ выступатлен.

Митинг деч вара ГТО значоклан нормым массовый сдатлымаш лийын. 19 шагатлан Йошкар-Ола „Спартак" футбольный команда Казань „Наука" команда дене вашлийын модыныт. „Спартак" команда 2:1 счет дене сеҥен.

Футбол деч вара массовый гуляний лийын.

Йошкар-Оласе „Динамо" водный станцийыште физкультурник кечым пайремлымаш.
Снимкыште: „Динамо" спортобществысе физкультурник-шамыч митингыш каят.

Фото А. Овечкинын.

ШКОЛА У ТУНЕММЕ ИЙЛАН ЯМДЕ

Н. Тор'ял. Кузнецовский неполный средний школа у тунемме ийлан 24 у партым, 2 классный доскам угыч ямдылен. Тоштыжым чыла тӧрлатыме. Учебный пособий ситышын уло, чыла предмет дене прибор-шамычым наледыме.

Тений школыш угыч толшо йоча-шамычым учетыш налме. У тунемме ийлан 280 кубометр пуым шупшыктен ямдылыме.

П. Н. Веденькин.

Тений ыштыме республиканский рекорд-шамыч

● Ядро шӱкымаште П. Горинов („Лесосплав") 11 метрат 30 см. ончыктен.

● Дискым П. Гориновак 36 метр торашке кудалтен.

● Гуляев В. кужытыш 6 метрат 13 см. тӧрштен.

● Физкультурница Харитонова („Бумажник" спортивный общество) гранатым 37 метрат 58 сантиметрыш кудалтен.

● „Учитель" общество гыч Пялисев кӱкшытыш 172 сантиметрым тӧрштен.

● Коньки дене тений Валентин Винокуров да Павлова Сима (коктынат „Динамо" общество гыч) шке рекордыштым саемденыт.

РОКК КРУЖОКЫМ ОРГАНИЗОВАТЛЫМЕ

„Пеледыш" колхоз пелен (Кужеҥер район) 16 еҥ дене РОКК кружокым организоватлыме. Нине кружок член-шамыч дене ГСО значоклан норма сдатлымашым организоватлыме. Кызыт 2 еҥ БГСО значоклан да 5 еҥ ГСО значоклан нормым сдатленыт.

РОКК кружок пелен санитарный постым организоватлыме. Пост вуйлатышылан И. Н. Горинов йолташым сайлыме.

В. Андреев.

А. МАРЬЯМОВ

ФРАНЦУЗСКИЙ БУРЖУАЗНЫЙ РЕВОЛЮЦИЙЫН ШӰДӦВИТЛЫМЫШЕ ИЙЖЕ*

Шпион да предатель-шамыч ваштареш кучедалмаш

Франция республикыш савырнен. Национальный собраний распуститлалтын. У политический устройствын формаже нерген вопросым решитлышашлан да король-изменник дене кузе поступитлышашым определитлышашлан 1792 ийыште шыжым Национальный Конвент созыватлалтын. Верховный исполнительный власть Временный Исполнительный Советлан вручитлыме ыле.

Народный движенийым вуйлатымаште тиде жапыште „якобинец-шамычын" демократический партийже да тӱрлӧ народный клуб-шамыч шогеныт. Якобинец-шамычын вожакышт Робеспьер ден Марат лийыныт.

Тиде грозный кечылаште якобинец-шамыч интервент-шамычлан отпорым организоватлымаште, революцийын тушманже-шамыч дене, шпион да спекулянт-шамыч дене, шкеныштын уличный торговец, мелкий лавочник да мастеровой - шамычлан шотлен скрыватлалтше дворянин-шамыч дене непримиримый кучедалмаште шкеныштын главный задачыштым ужыныт.

Внешний тушман-шамыч народный армийын решительный да героический ударже дене поктен колталтыныт ыле.

Туге гынат, элын положенийже тугак напряженный лийын кодын. Западыште, Вандейыште, английский шпион-шамычын тӱҥалме монархический восстаний тарванен. Республика армийын главнокомандующийже генерал Дюмурье предательулмаш: тудо австриец-шамыч дек вончен да нунылан секретный документ-шамычым передаватлен. Конвентыште единодуший лийын огыл да лийынат кертын огыл. Шолдра буржуазийын моткоч шукo представительышт тудын скамьяштышт шинченыт. Нуно якобинец-шамычын настаиватлыме мера-шамычым илышыш пуртымашлан тӱрлӧ семын противодействоватленыт. Конвентыште шолдра торгово-промышленный буржуазийын политический представительышт жирондист-шамыч манме лийыныт.

Революцийым лач пентгыде революционный диктатурым установитлымаш гына утарен кертын.

Якобинский диктатура

1793 ий 2 июньышто эрдене Марат Парижский ратушын башня гычше знакым пуэн. Парижын предместьелаштыже угыч набат перен. 40 тӱжем вооруженный еҥ-шамыч олан чыла мучашла гычше предатель-жирондист-шамычым судитлымашым да казнитлымашым требоватлен Конвент могырышкыла тарваненыт.

Власть якобинец-шамыч кидыш — Францийын тудо жапысе эн демократический партий кидыш куснен. Якобинец-шамыч у конституцийым обнародоватленыт. 1793 ийысе конституций 21 ийыш шушо чыла граждан-шамычлан исключений деч посна политический правам пуэн. Туге гынат, якобинский конституцият буржуазный конституций лийын кодын: тудат частный собственностьын неприкосновенностьшым провозглашатлен, калыкым класслан шеледымашым коден, айдеме айдемым эксплоатироватлымашым пресекатлен огыл.

Якобинский диктатурын 1793 ий июнь гыч тӱҥалын 1794 ий июльын мучашыже марте шуйнышо периодшо XVIII курымысо чумыр французский буржуазный революцийыште эн значительный ыле.

Якобинец-шамыч шке жапыштышт эн мужественный да передовой еҥ-шамыч ылыч. Энгельс возымо семын, тиде тугай еҥ-шамыч лийыныт, „Кудо нимо дечат огыт чакне, — кӱртньӧ энергиян; кудо добитленыт, что 1793 ий 31 май гыч тӱҥалын 1794 ий 26 июль марте ик трусат, ик торгашат, ик спекулянтат, — икманаш, нимогай буржуа шкенжым ончыктыш тоштын огыл". (Маркс ден Энгельс, том V, стр. 29).

В. И. Ленин якобинец-шамыч нерген возен: „...1793 ийысе якобинец-шамыч именно шке жапысе калыкын реакционный, эксплоататорский меньшинствон представительыштым... шке жапысе реакционный класс-шамычын представительыштым калык тушманлан увертараш лӱдын огытыл"... „Настоящий „якобинец - шамычын", 1793 ийысе якобинец-шамычын исторический величийышт тушто лийын, что нуно калыкын революционный большинствоже ден пырля, шке жапысе революционный передовой класс-шамыч ден пырля, „калык ден пырля якобинецлан шотлалтыныт" (Ленин, том XX, стр. 435).

Общественный спасений Комитетын, — якобинец - шамычын революционный правительствын Робеспьерын возглавлятлыме тиде высший органын комиссарышт, да тугак чыла департаментлашке колтымо национальный Конвентын комиссарышт революцийын тушман-же-шамычым выкорчевыватленыт, гильотина революционный трибунал-шамычын приговорышт почеш вуйшамычым руэн.

Якобинец-шамыч кодшо феодальный установлений-шамым элын чурийже гыч ӱштыл кудалтеныт.

(Мучашыже лиеш).

*) Умбакыже. Тӱҥалтышыже 60 да 61 номерлаште

Врид. отв. редактора — П. В. ЩЕРБАКОВ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната № 70, телефон № 90.
Упол. Главлита Мар. АССР А—620. г. Йошкар-Ола, 1 типография Маргосиздата.